

XITIVISO XA XIYIMO XA LE HENHLA LEXI NGA RINGANYETERIWA

Loko eka nkarhi wa sweswi kumbe a wu ri khale ka **MUTIRHI WA LE MUGODINI WA NSUKU** eAfrika-Dzonga, eka nkarhi wun’wana na wun’wana endzhaku ka **12 Nyenyankulu 1965**, naswona a wu khomiwile hi rifuva leri ri vangiwaka hi ritshuri ra le mugodini kumbe rifuva (“TB”) **KUMBE u MUHLAYISIWA (xikombiso, nsati, n’wana kumbe muhlekisani) wa mutirhi loyi wa le mugodini wa nsuku loyi a hundzeke emisaveni, U KOMBERIWA KU HLAYA XITIVISO LEXI HI VUKHETA TANIHILESWI XI NGA HA KHUMBAKA TIMFANELO TA WENA.**

Loko u ri na ku tsakela kun’wana eka ndziriso lowu wu bumabumeriweke na wena u nga ha hlaya xitiviso lexi.

NDZIRISO LOWU NGA RINGANYETIWA

Tikhaphani ta tsevu, African Rainbow Minerals, Anglo American SA, AngloGold Ashanti, Gold Fields, Harmony, Sibanye-Stillwater na tin’wana ta swirho swa tikhaphani ta vona (“ tikhaphani leti ti hoxaka xandla eka tikhaphani ta migodi ya nsuku ”) ti fikelerile ndziriso wa xipimelo xo hakela ntwanano eka vatriri va le migodini ya nsuku lava va nga fanela na vahlayisiwa va vatriri lava va le migodini lava va hundzeke emisaveni. Ndziriso lowu wu ringanyetiweke wu ta hakela swikoxo hi ku tirhisana na tikhaphani ta migodi ya nsuku leti nga ni xiave ku sukela eka goza leri nga ta tekiwa leri ri nga kondleterwa ku nga si va na Khoto ya le Henhla ka:

- ku twisiwa ku vava na ku lahlekeriwa hi vatriri va le migodini lava va nga khomiwa hi rifuva leri ri vangiwaka hi ritshuri ra le migodini na/kumbe rifuva (TB) hi nkarhi lowu a va tirha eka yin’wana ya migodi ya nsuku eAfrika-Dzonga, na
- ku twisiwa ku vava na ku lahlekeriwa ka vahlayisiwa hi vatriri va le migodini lava va hundzeke emisaveni hi mavabyi lama.

Ndziriso lowu wu ringanyetiweke i mayelana na swipimelo swin’wana naswona swi fanele ku papisiwa hi Khoto ya le Henhla ku sungula swi nga si tirhiswa.

Loko ndziriso wu pasisiwile na hinkwaswo swin’wana swa swipimelo swa swona swi fikeleriwile, Nkwama lowu wu vuriwaka Tshiamiso Trust wu ta tumbuluxiwa naswona wu ta va kona ku ringana 13 wa malembe.

Hinkwaswo swirho swa ntlawa, handle ka lava va hlawulaka ku nga vi eka ndziriso, va ta pfumeleriwa ku **yisa swikoxo eka Tshiamiso Trust** ku ririsiwa hi swa timali.

Vakoxi lava va nga fanela va ta pfumeleriwa ku kuma hakelo kan’we ya le xikarhi ka R10 000 na R250 000, swi ta ya hi muxaka na ku tika ka vuvabyi. Eka swiyimo swin’wana leswi swi nga swiwelo, ntsengo lowu wu nga ha engeteriwa ku fika eka R500 000. Mukoxi loyi a nga fanela i munhu loyi a nga xirho xa yin’wana ya mitlawa naswona loyi a fikelelaka swilaveko swa Tshiamiso Trust ku kuma ndziriso wa swa timali.

Tikhaphani ta migodi ya nsuku leti nga na xiave na tona ti fanele ku hakela ntlawa wa maqgweta ntsegno wa mali ya tihakelo ta maqgweta na ku hakelela swa mafambiselo ya Tshiamiso Trust.

XANA I MANI XIRHO XA NTLAWA?

Loko u ri xirho xa ntlawa, kutani u ta pfumeleriwa ku yisa xikoxo eka Tshiamiso Trust, loko u fikelela hinkwaswo swilaveko swin’wana na swin’wana swa mitlawa ya mune:

		
		
		

Ntlawa wa 1:	Vanhu hinkwavo: <ol style="list-style-type: none"> lava tanihi le ka siku leri loko ntwanano wa ndziriso wu tumbuluxiwa, wu nga sungula ku ringanyetiwa ku tirha. Hi ku ya hi ntwanano wa ndziriso, ku ringanyeta ku tirha swi vula “ku ringanyeta ntirho” hilaha swi hlamuseriwaka hakona eka Vuvabyi bya le Ntirhweni eMigodini na Nawu wa Ntirho, wa 1973 kumbe wun’wana na wun’wana wa ntirho lowu landzelaka: <ol style="list-style-type: none"> ku tirha eka mitirho ya le hansi ka misava ya mugodi wa nsuku; ku tirha eka vuhlantswelampahla ya vatriri va le hansi ka migodi laha yi hlantswiwaka kona; ku tirha eka damu ra ritshapu ro nuha ra mugodi wa nsuku; ku tirha eka laboratoru ya nkabelo wa nkoka wa swicelwa swa mugodi wa nsuku laha xivumbeko xa nhumbu wa ribye ra nsuku xi xopaxopiwaka naswona laha ntiko wo hefemula ritshuri ku suka eka sampula ya munhu wa ku tiyimisela; ku tirha eka ndhawu ya swa methali eka mayini wa mugodi wa nsuku, ku katsa mayini, ku fayetela, ku gaya, ku teketla na ku n’okisiwa ka nhumbu; na ku tirha eka mingingiriko ya bandhi ro fambisa swixavisiwa leri ri tirhiswaka ku rhwala ribye leri nga fayelerwa ku suka eka mingingiriko ya le hansi ka misava ya mugodi wa nsuku ku ya ehandle erivaleni lava eka siku ra ntwanano wa ndziriso kumbe ku nga si fika siku ra ntwanano wa ndziriso ku va wu sungula ku tirha, va khomiwile hi rifuva leri vangiwaka hi rifuva leri ri vangiwaka hi ritshuri ra le mugodini kumbe lava va nga khomiwa hi ritshuri ra le mugodini leri vangaka rifuva; lava va nga sungula ku tirha kumbe lava va nga sungula ku ringanyeta ku tirha eka mugodi wun’we kumbe timayini to tala leti longoloxiweke eka migodi leyi xaxametiweke eka Xikhomanisiwa xa A xa xitiviso lexi endzhaku ka 12 Nyenyankulu 1965; na lava va nga tshamisangiki swikoxo swa vona eka mindziriso leyi yi nga hetisiwangiki eka nkarhi lowu nga hundza na Anglo American South Africa Limited na AngloGold Ashanti Limited hi siku ra 14 Nyenyankulu 2016 na Anglo American South Africa Limited hi siku ra 19 Ndzati 2013, hi ku landzelelana.
Ntlawa wa 2:	Vahlayisiwa va un’wana na un’wana wa vanhu lava va nga eka Ntlawa wa 1 laha henhla lava va hundzeke emisaveni tanihi le ka siku ra loko ntwanano wa ndziriso wu nga si sungula ku tirha.
Ntlawa wa 3:	Vanhu hinkwavo: <ol style="list-style-type: none"> lava eka siku leri ntwanano wa ndziriso wu nga sungula ku va kona wu nga sungula ku tirha ha rona; lava hi siku, ri nga si fika kumbe endzhaku ka siku loko ntwanano wa ndziriso wu ta sungula ku tirha loko u khomiwile hi rifuva leri ri vangiwaka hi ritshuri ra le mugodini; na loyi a nga sungula ku tirha kumbe loyi a sunguleke ku ringanyetela ku tirha, endzhaku ka 12 Nyenyankulu 1965, eka wun’we wa mugodi wa nsuku kumbe eka nongonoko wa migodi ya nsuku leyi xaxametiweke eka Xitandzhaku xa A xa xitiviso lexi.
Ntlawa wa 4:	Vahlayisiwa va un’wana na un’wana wa vanhu lava va nga eka Ntlawa wa 3 laha henhla lava va hundzeke emisaveni tanihi le ka siku ra loko ntwanano wa ndziriso wu nga si sungula ku tirha.

XANA U ENDLISA KU YINI KU KOXA NDZIRISO EKA TSHIAMISO TRUST?

U fanele ku va mukoxi loyi a nga fanela ku amukela ndziriso ku suka eka Tshiamiso Trust.

Loko naswona ntwanano wa ndziriso wu sungula ku tirha, wena tanihi xirho xa ntlawa u fanele ku **yisa fomo leyi tatiweke** eka Tshiamiso Trust, na vuxokoxoko bya wena na matimu ya wena ya ntirho kumbe, loko u ri muhlaysiwa, matimu ya ntirho ya mutirhi wa le mugodini loyi a hundzeke emisaveni. Nakambe u nga ha endla swikabelo swa vutshunguri loko u ri mutirhi wa le mugodini kumbe khale ka mutirhi wa le mugodini.

Loko ndziriso wu pasisiwa hi Khoto ya le Henhla vuxokoxoko bya ku yisa swikoxo byi ta kandziyisiwa eka migodi ya nsuku leyi yi xaxametiweke eka migodi leyi ya nsuku leyi xaxametiweke eka Xitandzhaku xa A leyi ya ha riki ku tirheni. Vuxokoxoko nakambe byi ta kandziyisiwa eka swihangalasangungu na le ka webusayiti ya: www.silicosissettlement.co.za.

Migodi leyi nga ni xiave:

Misava ya Afrika-Dzonga
 Daggafontein
 East Daggafontein
 Elandsrand
 Deelkraal (nakambe yi vuriwa Elandskraal)
 Kusasalethu
 Western Holdings (1,2,3,4,6,7) (ARMGold)
 Matjhabeng (Western Holdings na mihoho yin’wana ya 4, Kudu, Nyala, Sable, Eland leyi khale a a yi ri mihoho ya ka Freddie na Free State Geduld)
 Saaiplaas 2,3
 Saaiplaas 4,5 (Masimong) (FreeGold 3)
 Free State Geduld
 Free State Cons
 FreeGold 2 na 4

Freddies 7 na 9 (ku fika eka Kades Barnea cc, Pamodzi, Mugodi wa Target)
 Freegold 2, 4 (Tshepong, Phakisa)
 President Brand
 President Steyn
 Steyn 1,2 (ku fika eka Kades Barnea, Pamodzi, Bambanani)
 Steyn 3,4 (FreeGold 1, endzhaku yi va Bambanani)
 Brand 1, 2, 3, 5 (Steyn 5 ku fika eka 8)
 HJ Joel / Joel
 Western Reefs (yi hlanganisiwile na Vaal Reefs)
 Vaal Reefs (1,3,4,5,6,7)
 Vaal Reefs 2
 Vaal Reefs 8 (Great Noligwa)
 Vaal Reefs 9 (Kopanang)

Vaal Reefs 10 (Tau Lekoa)
 Vaal Reefs 11 (Moab Khotsong)
 Western Deep Levels
 Mponeng (South Mine WDL 1)
 Tau Tona (East Mine WDL 3)
 Savuka (West Mine WDL 2)
 St Helena
 Evander (ku katsa migodi ya Kinross, Leslie, Bracken na Winkelhaak)
 Randfontein Estates
 Doornkop
 Cooke 1, 2 na 3 (Rand Uranium)
 Cooke 4 (Ezulwini)
 Unisel
 Mugodi wa Harmony
 Merriespruit
 Hartebesfontein

Loraine (Mihoho ya 1,2 na 3)
 Zandpan
 Mugodi wa Virginia
 Village Main Reef
 Western Areas (ku fika South Deep)
 South Deep
 Beatrix (ku katsa Oryx)
 Oryx (ku fika eBeatrix)
 Driefontein (ku katsa East Driefontein, West Driefontein na Driefontein Cons)
 Kloof (ku katsa Leeudoorn ku sukela siku ra 1
 Sunguti 1993, Libanon na Venterspos)
 St Helena (Xiyenge xa Beisa)

A WU FANELANGI KU HAKELA XANCHUMU EKA UN’WANA KU PFUNIWA KU ENDLA XIKOXO XA WENA

XANA I VAMANI VAYIMERI VA NTLAWA NA NTLAWA WA MAQGWETA?

Khoto ya le Henhla yi pasisile 48 wa vanhu **VAYIMERI VA NTLAWA** naswona va ta teka goza hi ku yimela mitlawa eka ndziriso. Vanhu hinkwavo lava va tshamaka eAfrika-Dzonga naswona u nga ha kuma vuxokoxoko bya vona bya vutihlanganisi hi ku foyinela eka senthara ya vutihlanganisi na vuxokoxoko lebyi nyikiweke laha hansi.

NTLAWA WA MAQGWETA lowu wu nga pasisiwa hi Khoto ya le Henhla i: **RICHARD SPOOR INCORPORATED ATTORNEYS, ABRAHAMS KIEWITZ INCORPORATED** na **LEGAL RESOURCES CENTRE**. Languta laha hansi vuxokoxoko bya vona bya vutihlanganisi.

MPFUMELO WA NTENGO WA NDZIRISO

Ntengo wu tekela enhlokweni mpfumelelo wa Ndziriso lowu bumabumeriweke wu ta yingisiwa hi masiku ya 29 ku fikela 31 Mudyaxihi 2019 eka Khoto ya le Henhla eJoni, eKhon’weni ya Switarata swa Pritchard na Kruis, hi awara ya 10:00 nimixo.

Khoto ya le Henhla yi humesile xileriso xa Khoto lexi xi vulaka leswi u faneleke ku endliwa loko u lava ku va xiphemu xa ntengo.

U nga ha kuma khopi ya xileriso xa Khoto, ntwanano wa ndziriso na tikhopi ta maphepha leti ti nga tatiwa eka Khoto ya le Henhla ku suka eka ntlawa wun’wana wa maqgweta (vuxokoxoko bya vutihlanganisi hi lebyi byi nga laha hansi). Tikhopi ta xielekitironiki ta matsalwa lama ma ta kumeka eka www.silicosissettlement.co.za.

Loko u tsakela ku nyika Khoto ya le Henhla vonelo ra wena eka Ndziriso lowu bumabumeriweke kumbe loko u lava ku kaneta Ndziriso lowu bumabumeriweke u fanele ku:

- Yisa xitiviso xa xikongomelo ku va ni xiave na afidavhiti eka Richard Spoor Inc Attorneys na ku swi fayila eka Khoto ya le Henhla hi siku ra 20 Mudyaxihi 2019; na
- Ku yisa njhekajhekisano, loko wu ri kona, eka Richard Spoor Inc Attorneys ka xikongomelo xa ntengo, leswi naswona swi faneleke ku fayiriwa eKhoto hi siku ra 24 Dzivamisoko 2019.

Matsalwa lama ma boxiweke laha henhla ma nga ha yisiwa eka Richard Spoor Inc Attorneys hi voko, hi fekisi kumbe hi imeyili (vuxokoxoko byi le bokisini hi xitalo laha hansi).

Khoto yi ta tekela enhlokweni hinkwato tiafidavhiti na minjhekajhekisano leyi tsariweke eka ku teka xiboho xa ku pasisa kumbe xiboho xo ka xi nga pfumeleri ku pasisa ndziriso. Khoto yi ta ku byela loko ku navela ka wena ka ku yingisa njhekanjhekakisano wa ku hlamusela hi nomu ku suka eka wena eka ntengo.

Loko xitiviso xo va na xiave xi nga humesiwi hi siku ra kumbe ku nga si fika siku ra 20 Nyenyankulu 2019, Khoto yi ta yingisa mhaka hi siku ra 3 Dzivamisoko 2019.

NDZIRISO WO HETELELA

Loko Khoto yi pasisa ndziriso, nkomiso wu ta kandziyisiwa eka maphephahungu, eka switici swa swiyanimoya na le ka tihofisi to hambana (ku katsa migodi ya nsuku leyi yi xaxametiweke eka nongonoko wa Xitandzhaku xa A leyi ya ha riku ku tirheni na tin’wana tihofisi ta ku tsundzuxa, tihofisi ta vanhu lava va pfunaka hi swa nawu na mihlangano leyi yi nga mayelana na swa vaakatiko).

Mikarhi hinkwayo xiboho xa Khoto na ndziriso wo hetelela swi ta:

- kumeka etihofisini ta ntlawa wa maqgweta (**ku kongomisa laha hansi**);
- rhumeriwa eka tiwebusayiti leti landzelaka: www.silicosissettlement.co.za na tiwebusayiti ta ntlawa wa maqgweta (vona laha hansi); na
- ku rhumela munhu un’wana na un’wana loyi a nga kombisa ku va kona eka ntengo wa ku pasisa.

KU HLAWULA KU HUMA EKA VUFAMBISI BYA NTLAWA

Loko u ri xirho xa ntlawa naswona u nga hlawula ku huma, ndziriso wo hetelela wu ta ku boha naswona u ta kota ku yisa xikoxo eka Tshiamiso Trust ku kuma ndziriso wa swa timali. Loko u nga hlawuli ku huma a wu nga vi na mpfumelelo wo landzelerisa xikoxo xa wena n’wini kumbe goza ra ntlawa wa mali ya ku onhekeriwa hi rifuva leri vangiwaka hi ritshuri ra le mugodini kumbe rifuva ehenhla ka tikhaphani ta migodi ya nsuku leti ti nga na xiave.

Vuxokoxoko bya hilaha u nga ha hlawulaka ha kona ku tihumesa byi ta kandziyisiwa loko naswona Khoto ya le Henhla yi pasisa ntwanano wa ndziriso.

KU KUMA VUXOKOXOKO, KU KATSA HILAHA U NGA KUMAKA KHOPI YA NTLAWA NA NDZIRISO:

- Endzela www.silicosissettlement.co.za, kumbe tiwebusayiti ta ntlawa wa maqgweta (vona laha hansi));
- Fowunela nomboro ya mahala Fowunela Senthara ya Vutihlanganisi eka 0801 000 240. Senthara ya Vutihlanganisi yi ta tirha handle ko lava hakelo eka vanhu lava va fowunaka ku suka endzeni ka Afrika-Dzonga;
- Rhumela “ndzi kombela ku foyineriwa” eka nomboro leyi landzelaka 072 557 8077; kumbe
- Tihlanganisi na **NTLAWA WA MAQGWETA** eka:

Richard Spoor Incorporated Attorneys Tel. +27 (0)11 482 6081 Fax. +27 (0)11 482 1419 info@richardspoorinc.co.za P.O. Box 303 Parklands, 2121 Physical address: Eton Building, Sherborne Square 5 Sherborne Road Parktown, Johannesburg	Abrahams Kiewitz Incorporated Tel. +27 (0)21 914 4842 Fax. +27 (0)21 914 1455 classaction@ak.law.za P.O. Box 3048, Tygervalley, 7536, Cape Town	Legal Resources Centre Tel. +27 (0)11 836 9831 Fax. +27 (0)11 834 4273 silicosisclass@lrc.org.za P.O. Box 9495, Johannesburg, 2000
---	--	---